

51

10

Micro. No.

Religion : Hindu / Bauddha

CT

Folios 2-4

Lines (in a page) 7

Compl. / Incompl.

Chapt. / act /

Author / translator

Scribe / donor

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place

Script : New. / Dev. / Bhuj. / Ran. /

owner of MS 21137 Ramesh Datta
Illus. :

Material : palmleaf / paper / thiyasaphu /

Condition : fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon :

↓ श्री गरुडायनमः ॥ ॥ सुप्तुयेत्यनुवर्त्तते । सुप्तुयेति निवृत्तमिति । भाष्यस्वारस्यं बहुव्रीहिपक्षे. . . .

W

0 cms.

5

10

15

20

१४५

उपपदमतिङ् सूत्रविचारप्रारम्भः

इदं पुस्तकं रामदासस्य

असिद्धविरागसंनैर्गः
असिद्धविरागः अतएव गेयः पण्डितः कर्त्तव्यं तद्विरागसि
धृतिरिति। तत्रोक्तं योऽसिद्धः अथ न कदापि

0 cms.

5

10

15

20

25

20

15

10

5

उप.सू.वि.२.

२

तिनिवर्त्तत इति भाष्यस्यैकसत्त्वे दयं नालीति रिक्त्या सुपेति तृतीया ननि परत्वेन दोषमनमा भवितुं दारुणमादा
यचारितार्थे पिगति कारकोपपदाना मित्यस्य सिद्धा सफलत्वेपि वसु सुपेति भाष्यस्वारस्य भंगः। सुपेति निव
र्त्तत इत्यस्य स्वारस्या सिद्धिमादितुं इत्यत्र मादिति सप्तम्याः प्रथमार्थत्वाभावकल्पनात् तया वा माद उपप
त्वाभावादेव समासकारणेति इत्यस्य वेदार्थमिति प्रथमानुसृष्टरानि रतिवोधनद्वारा कारको वृजतीत्युदाहर
णामादाय चारितार्थे सुपेति तृतीया ननि रतिवोधनं परिभाषा सिद्धिः। व्याघ्रीत्यादिसिद्धये भाष्यस्वरतः संग
हेते। न च सुपेत्यनुवर्त्तत इति भाष्यान्मादिति सप्तम्याः प्रथमार्थवोधनद्वारा कारको वृजतीत्युदाहरणं माभू
दित्यस्याप्युपलक्षणा इति वाच्यम्। सुपेति तृतीया नानुवर्त्ततेः प्रकाजत्वेन तदसुपीत्यपि प्रकाजत्वेन तदसुपी

रामौ.

२

वप२

त्यपी प्रकाजमभिनस्तदनुवर्त्तयेत्तसा भ्यज्वाभावात्। अनुवर्त्तिविना रतेः प्रतिपादु राव्यत्वाच्च। अनक्त्य
सर्षयो मिति च भाष्यविरोधश्चात्तया हि किं वृत्त्युदाहरणस्थानधिकारादिकं तत्र गुरुण मनर्थकं। उपपदसंज्ञ
र्थे तर्हि मविष्यति भति इति समासप्रतिषेधा उपपदसंज्ञा योः फलाभाव इति। तत्पुरुषादिनञ्जवमतेतु
भवान्निदेत्तसामित्यादाविति इति समासप्रतिषेधा सप्तसमासरूपोपपदसंज्ञा फलस्य सत्त्वेन भाष्यविरोधः।
स्फुटस्वेत्यतस्तदनभिधानं न वाच्यं। मसुतेनेति लाघवं। न चामैवाव्ययेनेति नियमेन समासवासात्
माप्यनभिधानं नार्थकं। मिति वाच्यं। एवमपि अमैवाव्ययेनेति नियमा विषयस्य भवान्निदेकस्य मित्यादेस्त
मिध्यानस्या वशकत्वात्। न चातिइति वदुः। हिवादिनाप्येतदनभिधानमावश्यकं न चास्तद्वारकतया

उ.प.सू.वि.र. तिडित्यस्य सार्थको न जापकत्वायोगात्। तस्मात्कारको वृजितिरामित्यादेन निधानं बहुव्रीहिवादिनामधिकमि
 तिवाच्यं। उपपदकियेति वासेऽकियेत्यस्य प्रत्युदाहरणसंभवप्रदर्शितपरभाष्यप्रामाण्येन कारको वृजितितरो
 कारको वृजितिकल्पमित्यादेन निधानस्य तदाप्यावश्यकत्वात्। न च बहुव्रीहिवादिभ्यो पचतिकल्पकोरस्य
 स्यान्निधानमावश्यकं न चैतदुदाहरणतया तिडित्यस्य सार्थकेन जापकत्वायोगादिति वाच्यं। अकियेत्य
 स्पष्टप्रत्युदाहरणसंभवप्रदर्शकैर्नैतानां क्रियावाचित्वादिभाष्येणान्न निधानस्य तदाप्यावश्यकत्वात्। पचति
 कल्पमित्यादेर्द्विरूपसूत्रभाष्यप्रमाणेन साध्यावस्थापत्रक्रियावाचित्वात्। प्रत्युदाहरणसंभवेन भाष्यविरो
 धापत्तेः। न च बहुव्रीहिवादिभ्यो पचतिकल्पस्यैतत्परमपचतिकल्पमित्युत्पिन्नपदसंज्ञात्।

रामा ८

३

रणिपरमपचतिकल्पकोरस्य स्यान्निधानं निधानमावश्यकं। अन्यथैतद्वारकतया अतिडित्यस्य सार्थको न
 जापकत्वायोगादिति वाच्यं। एवमपि गह्वर्यालङ्घनमर्थकं क्रियासमाप्ते विवक्षिताया क्रियाऽसमाप्तिरेव
 हि वर्तमानत्वं। तत्र च लोपसिद्धौ न च तस्य लटः शतशानवौ स्यातां। इष्यते एव हि शतशानवौ रिति गह्वर्यालङ्घि
 जात्वोरिति सूत्रभाष्यविरोधापत्तेः। अन्यथा तत्पुरुषवादिनस्तत्र भवेत्। अपित्यजति कल्पमित्यादेः समासस्यो
 पपदसंज्ञाफलस्य संवेनोपपदसंज्ञार्थसूत्रस्यावश्यकत्वेन प्रत्याख्यानासंगत्यापत्त्या तदननिधानस्य त्वपा
 शरणीकर्तव्यत्वापत्तेः। किञ्च। अणकर्मणि चेति सूत्रभाष्यविरोधः। तत्र सपर्यायेणोत्तिनुवक्तव्यमिति वार्ति
 कप्रत्याख्यानाया शकर्मणि चेति चकारेणोपपदयोः समुच्चयो विहितः। काराऽलावो वृजतीति। तत्र कर्मोपपदेन

उपसृवि.र.

॥
ॐ

समासवत्क्रियायैपदेभुजतीत्यनेनापियवंसति समासापत्तिः उपपदस्य पूर्वनिपातेन समासस्य तिङ्गो
तद्विचित्रात् मन्मतेषां तिङ्गो न द्योतते नातिङ्गिति निषेधात् समासापत्तिरेवेति स्पष्टं प्रदीपो द्योतयः न
च बहुव्रीहिर्वादिमतेष्वपचतितरमित्यादौ कुगतीति नित्यसमासमप्राप्नोति अतिङ्गुत्तरास्य तत्रापक
णीतरा तथा च कुरु राप्रत्याख्यानेन भाष्य कत्साधित उत्तरपदप्रकृतिस्वरो न स्यादिति वाच्यं कुगतीत्य
त्रैसिद्धांतेऽतिङ्गुत्तरा नपकषणात् उपपदमिति सूत्रे सैव ध्वनेवातिङ्गुत्तरा नैकदेशानुमातिद्वारा
संप्रसारिभाषाज्ञापनात् तिङ्गो दत्तवतीति सूत्रे अपचतितरमित्यादौ तिङ्गुत्तराप्रत्याख्यानेन गते
निर्घात उत्तरपदस्य स्वस्य प्रत्ययस्येरासिद्धावाच्च अतएव तत्र ह्रस्वणं न कर्तव्यमिति गोपसंहृतं यदा कुगतीत्यत्रातिङ्

रामप्र.

ॐ